

Leszek Kajzer

Kościelna Wieś, gm. Osięciny, woj. włocławskie

Informator Archeologiczny : badania 21, 197-198

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mienicy 44 i kamienicy o nr hipotecznym 91. Przeprowadzono nadzory nad wykopami budowlanymi przy ul. Katedralnej dawniej kamienica Dom Str. 17 i na jej zapleczu. Wierceniami objęto rejon skrzyżowania ul. Pomorskiej z ul. Bwycięzców w celu lokalizacji gródka wczesnośredniowiecznego /"Castrum Proximum Mari"/ i pierwotnego ukształtowania terenu w tym rejonie miasta.

W wykopach eksplorowano warstwy kulturowe z konstrukcjami drewnianymi z 2 poł. XIII - 1 poł. XIV w., związane z okresem po lokacji miasta w 1255 r. Odkryto budynki mieszkalne i gospodarcze wykonane w konstrukcji sułkow-łatkowej, zrębowej i plecionkowej, płoty plecionkowe, jamy wkopane w całec, stabilizację gruntu w postaci faszyzny ukłonnej na pierwotnym humusie. W wykopie założonym na zapleczu kamienicy o nr hipotecznym 91, przy dawnym terenie szpitala i kościoła Św. Ducha odsłonięto wał kamienno-ziemny wzmocniony bekami i słupami, który prawdopodobnie stanowił pierwotne umocnienie obszaru miasta lokacyjnego.

We wszystkich kamienicach, wyżej wymienionych stwierdzono istnienie murów gotyckich w ścianach kapitałnych i szczytowych. Były one wymurowane w wątku wendyjskim, posiadały wneki, dolne odsadzki, nadwieszane odsadzki stropowe. Budowa kamienic gotyckich przypadała na 2 poł. XIV w. - XV w. Kamienice posiadały 2 przejazdy i otwór drzwiowy w ścianie frontowej, działową ścianę ramową równoległą do ścian kapitałnych, czworokątne paleniska ceglane, bruki przy przejazdach, odwodnienia murów. W kamienicach 44, 45 i 52 istniały systemy wodociągowe /2 fazy - XV w. i poł. XVII w./.

W 1 poł. XVII w. w większości budynków nastąpiły przebudowy ścian kapitałnych i frontowych. Zmieniono podział wnętrza, co prawdopodobnie wpłynęło na zmianę funkcji użytkowej i kondygnacji i ustawienie więźby dachowej /zmiana zabudowy szczytowej na kalenicową/. Wyrównano także lico pierzei ulicznej w kamienicach 52 i 53. Szeroka działalność budowlana wiązała się z odbudową po zniszczeniach powstałych w czasie wojny trzydziestoletniej.

Ozyskano liczne zabytki ceramiczne - ceramika wczesnośredniowieczna współwystępująca z ceramiką siwą i importowaną, ceglana z polsą, z kamionką; kafle garnkowe i płytowe z polsą, przedmioty metalowe np. zapinka z inskrypcją z 2 poł. XIV w., ostrogę z 2 poł. XIII w., noże z drewnianymi i rogowymi trzonkami; przedmioty skórzane - obuwie, fragment kaftana; przedmioty drewniane - klepki beczek i naczyn; bryłki burzasty; gotyckie szkło okienne.

Dokumentacja i zabytki z badań znajdują się w Pracowni Archeologicznej P.P. O/Warszawa.

Badania będą kontynuowane.

KOSZALIN-miasto
woj. koszalińskie
Stanowiako 1 - Góra Chałmaka

patrz
wczesne średniowiecze

KOŚCIELNA WIEŚ, gm. Osiecinny
woj. wrocławskie

Wojewódzki Konserwator Zabytków
we Wrocławku

Badania prowadziła grupa pracowników i studentów Katedry Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem doc. Gr. hab. Leszka Kajzera. Finansował WKZ we Wrocławku. Pierwszy sezon badań. Średniowieczny zespół osadniczy.

Celem badań było określenie chronologii i charakteru dużego, stromego nasypu, odnotowanego jako gródzisko stożkowane /stanowiako 1/, weryfikacja kopca po nowożytnym dworze murywanym /stanowiako 1 A/, rejon przykościelny /stanowiako 1 B/ i garb wyniesienia w rejonie podwórca szkoły podstawowej /stanowiako 1 C/.

Wyeksplorowano 8 wykopów sondażowych o powierzchni 71,5 m². Zgromadzono zbiór ułamków naczyń glinianych /1296 fragmentów/, kości zwierzęcych /534 fragmenty/ oraz nielicznych kafli, ułamków przedmiotów żelaznych, szklanych itp.

Na podwórca szkoły podstawowej /wykop VIII/ stwierdzono pozostałości wsi, która funkcjonowała w XIII w. Na południe od wzgórza kościelnego /wykop VII/ nie zarejestrowano starszego osadnictwa. Obserwacje w połączeniu z wstępną analizą bryły świątyni /uchodzącej w literaturze za powstałą

z inicjatywy Piotra Włostowica w latach 1120 - 1124/ wyjąją się wskazywać, że kościół datowany był zdecydowanie zbyt wcześnie, a chronologię jego odnieść można raczej do XIII w.

Wysoki na około 6 m stożek, otoczony mokrą do dziś fosą, przecięto ciągiem wykopów /I - IV/, a wykop V usytuowano na przedłużeniu osi tych sondży za fosą, w miejscu największej kulminacji domniemanego wału zewnętrznego. W wykopach I - IV uzyskano przerywany profil nasypu o długości 25 m, na linii N-S. Stwierdzono trójfazowość badanego obiektu. W pierwszej fazie na niewielkim naturalnym wyniesieniu /1,5 m nad poziomem łąki/ powstał dookolny wał o szerokości podstawy około 3 m zamykający obszar o średnicy około 25 m. Zabudowa stojąca za wałem została spalona, a chronologię fazy zamknąć można w I połowie XIV w. Potem usypano znacznie potężniejszy wał dookolny /faza II/, następnie zmieniono koncepcję siedziby, formując stożek o średnicy górnego plateau około 20 m, na którym posadowiono budynek centralny /chyba wieżę/. III faza może być ograniczona do 2 połowy XIV i I połowy wieku XV. Wyniki eksploracji wykopu V wskazują, że tzw. "wał zewnętrzny" nigdy nie pełnił takich funkcji, a jest to forma pozostała z prac ziemnych przy formowaniu stożka i fosy.

Od 2 połowy XV do połowy XVII w. osadnictwo dworskie nie miało wałów obronnych. Po "potopie" na naturalnym wzgórzu /wykop VI/, położonym na południow, wschód od gródka, uformowanym i otoczonym stawami oraz rowami-fosami, zbudowano dwór drewniany na podmurówce funkcjonujący do lat czterdziestych XIX w., kiedy to na starym miejscu Kocent-Zielińscy wzniesili nowy murowany, zachowany w stanie zaawansowanej ruiny.

Materiały, do czasu opracowania, przechowywane będą w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, a dokumentacja z badań znajduje się w archiwum MKZ we Włocławku.

Prace w rejonie dworu murowanego i gródka średniowiecznego zostały zakończone. Kontynuować należy badania podwórca szkolnego oraz możliwe do przebadania partie osady wlejskiej.

KOZŁÓW
woj. kieleckie

Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-
Konservatorski
w Kielcach

Badania prowadził mgr Stanisław Kołodziejaki przy współpracy Doroty Dzięwińskiej. Finansował WGA-K w Kielcach. Pierwszy sezon badań. Relikty obronnej rezydencji Lisów-Koziówkich /XIV-XV w./.

Relikty założenia obronno-rezydencjonalnego położone są na wschód od wsi, na podmokłych łąkach doliny zalewowej Wierzbicy, dopływu Mierzawy. Nasyp obiektu, o średnicach około 60 x 50 m, został znacznie zniwelowany, jego kulminacja jest obecnie wyniesiona 1 m nad poziom otaczającego terenu.

Prace wykopaliskowe poprzedzono wierceniami i zdjęciami lotniczymi celem rozpoznania morfologii i chronologii budowli.

W 20 wąskoprzestrzennych wykopach, usytuowanych na przemian po obu stronach osi przebiegającej w kierunku N-S, uzyskano ciągiły przekrój nawarstwień na przestrzeni 100 m. Stwierdzono, że do elipsoidalnego majdanu otoczonego fosą szerokości 16 m przylegał od południa prawdopodobnie okrągły aneks w rodzaju podgrodzia, obwiedziony fosą. Na zewnątrz fosy, otaczającej całe założenie, przebiegał zapewne wał ziemny, dziś znacznie zniwelowany, łączący się z groblą długości około 400 m. Na terenie centralnego majdanu odsłonięto relikty drewnianej zabudowy, trudnej jeszcze do rekonstrukcji. Podobne konstrukcje odkryto na obszarze przyległego aneksu. Komunikację między obu częściami założenia, rozdzielonymi fosą, umożliwiał zapewne przyległy most, którego pozostałościami są odkryte w dnie fosy drewniane pale i szczątki desek.

W trakcie badań uzyskano bogaty zestaw zabytków ruchomych. Tworzy go przede wszystkim liczna ceramika, kości zwierzęce, 455 przedmiotów żelaznych, kościana kolczuga do gry i fragmenty szkła. Z zabytków metalowych na uwagę zasługują: ostroga z gwiaździstym bodźcem /odmiana B na terenie Małopolski/, 3 wieszaki, grot hełtu kuszy, żelazny klucz, 2 sprzączki do pasa, 3 duże fragmenty okuć drewnianych łopac, 5 noży. Pozostałe, to gwoździe, a wśród nich kilkanaście starannie wykutych ćwieków o szerokich główkach.